

Obrana ostrova Rodos pred Turkami I.

Libor Rösner

19. júla 2019 ✚ *História*

Keď sa v roku 1453 zmocnil turecký sultán Mehmed II. Dobyvateľ byzantského Konštantínopolu, prekročil tým prah, ktorý ho delil od cesty do Európy z východu. Veľký bojovník si však robil chuť aj na ovládnutie Stredomoria, čím by sa mu otvorila cesta k vpádu do Talianska a potom do vnútra starého kontinentu. V ceste však jeho obrovskej armáde stál ostrov Rodos a na ňom nepočetná posádka rytierov, ktorých vyznávači Alaha nenávideli viac než kohokoľvek iného – johaniti.

Predohra

Po tom, ako v roku 1291 padla pod náporom egyptských mamelukov posledná kresťanská pevnosť Akkon, odobrali sa zvyšky preživších obrancov z radov templárov a johanitov na Cyprus, kde vlastnili nejaké majetky. Sto rokov predtým dobyl tento ostrov anglický kráľ Richard Levie srdce a odovzdal ho niekdajšiemu jeruzalemskému kráľovi Guyovi de Luisignanovi. V dobe, keď sa zdecimované zvyšky kedysi mocných rytierskych rádov uchýlili na Cyprus, vládol tu jeden z Guyových potomkov – Henrich II. Ten sa len ťažko zmieroval s tým, že sa mu rytieri oboch rádov odmietli podrobiť. Rádové pravidlá im totiž prikazovali podriaďovať sa výhradne pápežovi a preto medzi nimi a cyperským kráľom dochádzalo k častým sporom, čo nakoniec pohlo rádových predstaviteľov k rozhodnutiu opustiť Cyprus a nájsť si novú základňu. Zatiaľ čo templári presunuli svoje mocenské centrum do Paríža a zamerali svoju pozornosť prevažne na finančníctvo a bankovníctvo, johaniti sa rozhodli zostať v oblasti a zotrvať v ozbrojenom boji proti moslimom, pričom sa preorientovali z pozemného boja na námorný. Vytvorili tak v Egejskom mori silnú predsunutú hliadku kresťanstva, ktorá držala osmanské loďstvo v šachu dve storočia.

V roku 1306 prijali johaniti ponuku na spoluprácu od Janovčana Vignola dei Vignoliho, ktorý dostal do prenájmu ostrov Kós a Leros v Dodekanéskom súostroví. Začalo tretie obliehanie Rodosu, patriaceho Byzantskej ríši, ktoré bolo pre johanitov zdarne ukončené v roku 1309. Na deň Nanebovzatia vkročili slávne do rovnomenného mesta a urobili z neho svoju základňu, kvôli čomu sa im nejaký čas hovorilo „rodoskí rytieri“.

Hneď v nasledujúcom roku museli odraziť prvý útok moslimskej flotily a ani ďalšie ozbrojené stretnutia na seba nedali dlho čakať. To prinútilo rád k zvýšenému úsiliu v posilňovaní starej fortifikácie a výstavbe novej na všetkých ostrovoch, ktoré ovládal. Len na samotnom Rodose stálo tridsať pevnostných objektov. Skúsenosť so stavbou pevností vo Svätej zemi (prestavali napr. mocný Krak de Chevaliers, najväčšiu križiacku pevnosť vo Svätej zemi vôbec) im prišli teraz veľmi vhod. Navyše vytvorili medzi jednotlivými ostrovmi perfektne fungujúcu obrannú a komunikačnú sieť, ktorá lodiam s polmesiacom na zástave prakticky znemožňovala nielen prejazd ale aj akékoľvek iné operácie v zornom poli súostrovia. Nezostali však len pri hájení získaných pozícií. Podarilo sa im opanovať väčšinu ostrovov Dodekanésu a dokonca aj prístavy Bodrum a Smyrna v malej Ázii, ktoré sa do budúca stali útočiskom utečených kresťanských otrokov. Brázdili vody Egejského mora, napadali turecké flotily aj pobrežie, oslobodzovali kresťanských

zajatcov a sami brali do zajatia tisíce moslimov. „Kolko synov Proroka, ešte títo synovia lži pochyťajú?“ nariekali tureckí kronikári. „Kolko veriacich ešte prinúťia, aby sa stali neveriacimi? Je to lotrovská sekta Frankov, najväčší omyl Európy, skrz, naskrz prelezení diablom.“

Zdroj: pixabay.com

Johaniti po katastrofe pri Akkone oprášili svoju dávnu slávu prvého šiku kresťanských vojsk v boji s moslimami. Veď aj pápeži považovali Rodos, ešte aj po páde Konštantínopolu, za eventuálny odrazový mostík k prípadnému návratu do Svätej zeme. „Keby sa všetky kresťanské kniežatá stavali na odpor voči Turkom ako táto hústka, nikdy by Turci nezískali takú moc“, povzdychol si pápež Pius II. Išlo skutočne o hústku rytierov; na Rodose ich nikdy neprebývalo viac než 600. V tomto počte, doplnení o niekoľko tisíc žoldnierov, čelili úspešne dve storočia neporovnateľne väčším nepriateľským vojskám a to aj v aktívnych útokoch, ako bolo povedané vyššie.

Avšak nielen vyznávačom Alaha ležali johaniti v žalúdku; bolo aj mnoho vyznávačov Krista, ktorí im nemohli prísť na meno. Išlo predovšetkým o obchodníkov, ktorí vďaka neutíchajúcim potýčkam prichádzali o svoje tučné zisky. Johaniti zajímali turecké lode, Turci zas vyhlasovali blokádu pre lode talianskych kupcov, obchod viazol, takže najmä Benáťčania ráťali nemalé straty a johanitov považovali za obyčajných pirátov.

V roku 1440 rytieri s bielym krížom na čiernych plášťoch porazili na hlavu mohutnú flotilu egyptských mamelukov (vrátane pozemných jednotiek) a o štyri roky neskôr museli mameluci odplávať porazení, a s ťažkými stratami, od Rodosu (svoju rolu zohral zaiste aj fakt, že mameluci pohrdali strelnými zbraňami a dlho ich odmietali používať). V roku 1453 však padol Konštantínopol a mocenská situácia v oblasti sa razom zmenila. To pochopil aj veľmajster rádu Pierre Raymond Zacosta, ktorý sa pokúsil uzavrieť s Mehmedom II. Dobyvateľom prímerie. Keď však rytieri počuli sultánove podmienky, nemuseli sa spolu ani moc radiť. Všetci vedeli, že vôbec nehrozí aby ich prijali. Platiť každoročný poplatok za mier a navždy prestať s prepadávaním osmanských lodí, to boli podmienky, o ktorých nemohol rád ani uvažovať a nie ich ešte prijať. A tak bolo len otázkou času, kedy dôjde k opätovnému stretu.

Mehmed II. sa zatiaľ venoval podmaňovaniu Balkánu, na Belehrade si síce vylámal zuby v roku 1456, každopádne Grécko, Valašsko, Srbsko a Bosna sa ďalších rokoch stali súčasťou Osmanskej ríše a dovtedajší vládcovia Egejského mora, Janovčania, museli pod tlakom tureckých galér svoje pozície opustiť. Johaniti využili drahocenný čas k zintenzívneniu opevňovacích prác, v ktorých hralo prioritu zosilnenie fortifikácie na Rodose, ako hlavnom sídle rádu. Ako úplne zásadné, sa pre neskoršiu bitku ukázalo vybudovanie pevnosti sv. Mikuláša, valcovej stavby s priemerom 17 metrov obohnanej prstencom obrannej steny, ktorá bola vybudovaná zhruba 500 metrov pred mestským opevnením na severnom konci ostrova v úzkom

výbežku pevniny, kde chránila oba prístavy a tiež samotné mesto pred útokom od mora.

Samotné mestské opevnenie si však navzdory všetkým snahám uchovalo viac-menej stredoveký charakter, tvorila ho vysoká kamenná hradba, pred ktorou stálo niekoľko predsunutých veží, vrátane úzkeho a nízkeho parkánu, pred ktorým bola vykopaná suchá priekopa. Len dve zo siedmich brán boli chránené barbakánmi. Kvôli nedostatočnej šírke hradieb mohli obrancovia umiestniť delá len na vežiach hlavnej hradby. Takáto fortifikácia síce mohla úspešne odolávať klasickému dobíjaniu hradieb pomocou rebríkov, ale proti sústredenej delostreleckej palbe bola dlhodobo neobhájitelná. Takto vybavení mali čeliť kanonáde desiatok diel, ktoré rozbili hradby Konštantínopola a útokom zhruba desaťnásobnej presily skvelého vojska.

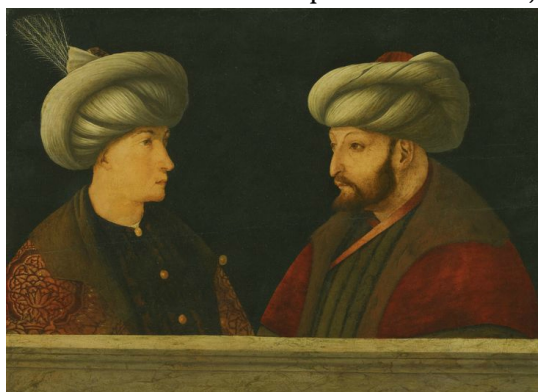
Začiatok obliehania

Dobytím Rodosu poveril sultán pašu Misaca (tiež Mesic). Je zarážajúce, že sa veľký vojvodca nepostavil do čela svojich bojových formácii, pri dobývaní strategicky tak dôležitého bodu, osobne. Natíska sa preto otázka, či napriek všetkému rešpektu, ktorý prechovával k príslušníkom nenávideného rádu, predsa len johanitov nepodcenil. Špehovia a renegáti boli pre Turkov vítaným zdrojom informácií, tí preto považovali za viac než isté, že obliehanie nepotrvá dlhšie než ako niekoľko týždňov. Poznali jeho silné aj slabé miesta, poznali rozloženie síl obrancov na hradbách, vedeli o náladách vo vnútri mesta.

Obrancom Rodosu však velil nesmierne schopný človek – veľmajster Pierre d'Aubusson, vojak skúsený v boji z radov vojska Žigmunda Luxemburského či Karla VII. a vzdelaný muž známy niekoľkými jazykmi aj množstvom vedných odborov svojej doby. Disponoval niekoľkými stovkami rytierov, bojujúcich nielen o svoje životy ale aj o ďalšie osudy Európy. Odhaduje sa, že na hradbách stálo 500 – 600 rytierov sv. Jána a okolo 2000 žoldnierov. Rytieri zaujali na hradbách pozície podľa tzv. jazykov (etnickej či geografickej príslušnosti), na ktoré sa rád delil.

V okamžiku keď hliadka dala signál, že nepriateľské loďstvo je na obzore, bola vyhlásená pohotovosť a rozoznali sa všetky zvony, ktoré zvolávali obyvateľov mesta na kajúcne pobožnosti. Všetko civilné obyvateľstvo sa stiahlo za hradby mesta aj hradov na ostatných ostrovoch.

Osmanská flotila, tvorená viac ako 50 loďami, priplávala k Rodosu v podvečer 23. mája 1480 a začala sa vylodovať na severozápadnej strane ostrova. Na svojich palubách priviezla najmenej 20 000 skvelo vycvičených vojakov. Pašovi Misacovi bolo jasné, že prvoradou nutnosťou je pre neho dobyť predsunuté pevnosti sv. Mikuláša a preto nariadil okamžitý útok na tento kľúčový bod obrany. V prípade úspechu by mohol na mesto zaútočiť od mora a vyhnúť sa dobre opevnenému úseku francúzskeho jazyka. Vežu hájila nepočítaná posádka rytierov, lukostrelcov a arkebuzníkov, ktorí si privilégium, nastaviť svoju hrud' ako prví, sami vyžiadali. Na vežu mierili tri delá s dlhou hlavnou s priemerom 70 cm, na svoju dobu mimoriadne ráže.

Okolo tristo kamenných gulí zasiahlo v priebehu niekoľkých dní silné steny pevnosti a vyhrýzlo do nich veľké diery. Každopádne obrancom sa podarilo takmer nemožné – s vypätím všetkých síl pevnosť nakoniec nielen uhájili ale dokonca aj opravili poškodené miesta a opevnili aj celé úzke mólo k mestu.

Jeho posádka zatiaľ horko ťažko odolávala tureckej delostreľbe a opakovaným útokom. Na tureckú ponuku rodoským mešťanom ku kapitulácii, odpovedali rytieri paľbou zo svojich diel, vrátane kamenných gulí z veľkého katapultu, tejto síce v dobe strelného prachu zastaranej zbrane, avšak stále nadmieru platnej a účinnej. Týmto veľkým guliam hovorili rytieri „tribut“ – poplatok a na nepriateľské hlavy ich vysielali s uistením, že je to jediná daň, akú sú ochotní Turkom platiť. Turci zareagovali paľbou z viac než 60 diel a mažiarov, čiže diel s krátkou hlavňou a strmou dráhou letu, ktorými mierili cez hradby zámerne do obývaných častí mesta, aby tak demoralizovali civilné obyvateľstvo. Šťastím v nešťastí bola pre johanitov nevypelost' vtedajšej artilérie, pretože medzi jednotlivými výstrelmi musela obsluha diel nechávať hlavne zbraní chladnúť, aby z dôvodu veľkého prehriatia nepraskli. Aj tak ale vystrelil jeden kanón za deň zhruba štrnásť krát a na hradobnej stene, hrubej asi len dva až štyri metre, to bolo skoro poznať.

Predovšetkým úseky talianskeho a provensálskeho jazyka na juhovýchode, „obdarené“ ešte slabšími hradbami než ostatné úseky, na ktoré sa od 7. júna sústredili hlavné snahy obliehateľov, čoskoro pripomínali švajčiarsky ementál. Prieisky boli narýchlo zahradzované všetkým, čo bolo po ruke a len vďaka enormnému odhodlaniu obrancov, bol pokus osmanských hôrd, preniknúť cez vytvorené trhliny do mesta, zmarený. V prvých radoch rytierov v čiernych plášťoch s bielymi krížmi sa vynímali hnedé habitý talianskych františkánov, z ktorých sa vyznamenal najmä srdnatý otec Fadio, ktorý sa neohrozene vrhal s palicou pobitou klincami do tých najnebezpečnejších miest.

Pokračovanie v II. časti: <http://christianitas.sk/obrana-ostrova-rodos-pred-turkami-ii/>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/obrana-ostrova-rodos-pred-turkami-i/>